

Huvudman
jens.andersson@orebro.se

2021-03-04
Dnr 2020:1237

Rektor
ann-sofie.keller@orebro.se

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolors läromedels-
strategi vid Västra Engelbrektsskolan i Örebro
kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av skolors läromedelsstrategi på Västra Engelbrektsskolan. Syftet är att granska i vilken utsträckning det i skolorna finns en väl fungerande läromedelsstrategi som leds och samordnas av rektor. Granskningen inriktas mot skolornas processer vid kvalitetssäkring och val av läromedel i de samhällsorienterande ämnena i årskurs 7-9.¹

Läsanvisning

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen, vilket beskrivs under respektive område. Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. I bilaga 1 och 2 återfinns fakta om skolan samt mer information om hur granskningen genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. Inom varje område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs också av skolan. Om en skola bedöms uppfylla kriterierna i hög utsträckning begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Västra Engelbrektsskolan i följande utsträckning:

Rektors strategi för kvalitetssäkring och val av läromedel i de samhällsorienterande ämnena

Rektorn har i hög utsträckning en strategi för kvalitetssäkring och val av läromedel i de samhällsorienterande ämnena i årskurs 7-9.

¹ Skolinspektionen har för den här granskningen definierat läromedel som ett strukturerat material som lärare använder i undervisningssituationen. Det finns analoga respektive digitala läromedel. Många analoga läromedel innefattar digitala komponenter. Digitala läromedel är läromedel som elever tar del av genom olika former av digitala verktyg. Granskningen omfattar såväl digitala som analoga (förlagsproducerade) läromedel samt det egenproducerade och delade material som lärare använder för att förmedla undervisningsstoffet (t.ex. stenciler, facklitteratur/faktatexter, skönlitteratur, tryckta/elektroniska tidningar, film/bild/ljud, PPT-presentationer). Det kan därmed också handla om material som inte är producerat som läromedel men som används som detta i undervisningen.

Lärarnas kvalitetssäkrings- och urvalsarbete för att tillhandahålla läromedel i de samhällsorienterande ämnena

Lärarna har i hög utsträckning ett kvalitetssäkrings- och urvalsarbete för att tillhandahålla läromedel av god kvalitet i de samhällsorienterande ämnena i årskurs 7-9.

Utifrån framtagna kvalitetskriterier har Skolinspektionens utredning inte visat annat än att verksamheten inom de granskade områdena fungerar väl.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Rektors strategi för kvalitetssäkring och val av läromedel i de samhällsorienterande ämnena

Inom detta område granskar Skolinspektionen med vilken kvalitet rektor utformar en strategi för kvalitetssäkring och val av läromedel i de samhällsorienterande ämnena på skolan. Det omfattar hur rektor ser till att det finns gemensamma principer som vägleder lärare i deras fortlöpande kvalitetssäkring och val av läromedel. Det omfattar också vilka förutsättningar som finns i form av avsatt tid och etablerade samverkansstrukturer, för att kunna söka nya läromedel och fortlöpande kvalitetssäkra dessa samt befintliga läromedel. Vidare granskas om kvalitetssäkring och val av läromedel följs upp i skolans systematiska kvalitetsarbete och om skolan planerar långsiktigt för hur läromedel ska hållas uppdaterade.

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorn har i hög utsträckning en strategi för kvalitetssäkring och val av läromedel i de samhällsorienterande ämnena. Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Skolinspektionen gör denna bedömning utifrån att rektorn har sett till att skolan har tydliga och ändamålsenliga principer som vägleder lärarna i deras kvalitetssäkring och val av läromedel. Skolans arbete kännetecknas av stabila strukturer för samarbete kring kvalitetssäkring och val av läromedel vilket även inbegriper en arbetsbeskrivning som tydliggör arbetsgången. Rektorn följer inom ramen för skolans systematiska kvalitetsarbete upp lärares kvalitetssäkring och val av läromedel. Slutligen inventerar skolan systematiskt läromedel för att de ska hållas uppdaterade och resurser avsätts för nödvändiga inköp utifrån identifierade behov.

Av Skolinspektionens granskning framgår att rektorn har ändamålsenliga principer som vägleder lärare i deras val och kvalitetssäkring av läromedel. Av intervju med rektorn framgår att det på skolan finns många elever som har ett annat modersmål än svenska vilket gör att det ställs ännu högre krav på att läromedlet måste vara tillgängligt för eleverna och bidra till en god förståelse av ämnesinnehållet och följa kursplanerna. Enligt rektorn är ett språkutvecklande arbetssätt med kunskapsfokus viktigt på skolan för att möta elevernas behov, vilket gör att val av läromedel också behöver utgå från dessa utgångspunkter. Rektorn säger även att det är viktigt att eleverna både kan lyssna på och läsa texter så att de kan använda flera sinnen, och att det därför är viktigt med mycket bilder även om bilderna inte behöver vara i själva läroboken. Av intervjuerna med lärare framgår att de är osäkra på om det finns någon uttalad princip för kvalitetssäkring och val av läromedel, även om läromedel diskuteras mycket i olika forum. Däremot beskriver lärarna att de följer de

utgångspunkter som rektorn beskrivit och använder sig av bilder och material som går att lyssna på, och att det ska utgå från kursplaner och från elevernas behov. Skolinspektionen rekommenderar rektorn att tydliggöra de principer som finns, med grund i det arbete som bedrivs för att utveckla verksamheten, för att på så sätt vägleda lärarna i frågor som rör kvalitetssäkring och val av läromedel.

Granskningen visar att det finns stabila strukturer för samarbete kring kvalitetssäkring och val av läromedel som grundar sig i en tydlig gemensam arbetsgång för läromedelsval. I intervju med rektorn framgår att det finns en arbetsgång som innefattar val av läromedel på skolan. Enligt rektorn har arbetslagsledarna ett stort ansvar för inköp av läromedel. Det är arbetslagsledarna som leder arbetet med att kartlägga behoven av läromedel och genomför kartläggningen tillsammans med övriga lärare i arbetslaget. De undervisande lärarna kvalitetssäkrar och väljer det läromedel som utgår från läroplanen, omfattar kursplanen och det centrala innehållet i det aktuella ämnet, och väljer det läromedel som bäst möter elevernas behov. Därefter ser skolans ledningsgrupp över förslagen och diskuterar eventuella för- och nackdelar som kan finnas med valet, innan arbetslagsledaren får i uppdrag att beställa läromedlet. Rektorn avsätter tid för detta arbete inom ramen för det mötesschema som finns. Enligt rektorn grundar sig arbetet med val av läromedel på att eleverna ska nå målen med hjälp av läromedlet och läromedlet ska stödja undervisningen som bedrivs. Lärarna samplanerar kontinuerligt, diskuterar och kvalitetssäkrar på så sätt även material från andra läromedelskategorier. Enligt rektorn är även skolans lärare i svenska som andraspråk och specialpedagoger delaktiga i arbetet med val av läromedel, vilket är viktigt eftersom många elever på skolenheten har ett annat modersmål än svenska. Enligt rektorn får obehöriga och nyanställda lärare en introduktion till skolans arbete med val av läromedel genom att lärarna arbetar mycket tillsammans, till exempel med samplanering och att de delar material med varandra och på så sätt kvalitetssäkrar att eleverna får det de behöver. I intervjuer med lärarna bekräftar de arbetsgången till exempel genom att uppge att det finns ett samarbete med specialpedagog och lärare i svenska som andraspråk, att ämneslärarna kvalitetssäkrar och väljer läromedel tillsammans, att arbetslagen gör prioriteringar och att rektorn samordnar arbetet och beslutar vad som ska prioriteras, samt att det finns goda förutsättningar till samarbete mellan lärarna då de även diskuterar val och användning av läromedel. Rektorn bekräftar att lärarna har ett väl fungerande samarbete där de delar med sig till varandra och hjälper varandra.

Av granskningen framgår även att rektorn följer upp kvalitetssäkring och val av läromedel inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet. Det framgår av intervju med rektorn att läromedel på flera olika sätt kopplas till skolans arbete med att utveckla verksamheten. Skolinspektionen bedömer att frågor som rör val och kvalitetssäkring av läromedel ingår i skolans systematiska kvalitetsarbete eftersom det framgår att läromedelsfrågor tas upp som en del i uppföljning och utvärdering av läsåret och att rektorn även på andra sätt följer upp hur lärare kvalitetssäkrar och väljer läromedel. Rektorn beskriver att de i skolans ledningsgrupp kontinuerligt följer upp

lärarnas läromedelsval genom att reflektera över hur läromedlet fungerar, hur lärarna har granskat läromedlet, och vad lärarna har tittat på. Läromedel kan dessutom tas upp i relation till måluppfyllelsen och i den årliga utvärdering som lärarna gör av sin undervisning. Lärarna får i samband med utvärdering av läsåret frågor att besvara som bland annat relaterar till kvalitetssäkring och läromedelsval kopplat till skolans arbete med att utveckla verksamheten. Däremot gör inte rektorn någon kartläggning av elevernas synpunkter på läromedel.

Granskningen visar även att det sker en inventering av de läromedelsbehov som finns. Som redogjorts för ovan finns en arbetsgång för kvalitetssäkring och val av läromedel. I arbetet ingår att inventera behoven av läromedel och detta är en del i skolans årshjul. Eftersom läromedlen ska stödja undervisningen och bidra till en högre måluppfyllelse kan också behov av att byta läromedel uppmärksammas. Rektorn säger även att det i de samhällsorienterande ämnena är viktigt att läromedlen som används är aktuella och uppdaterade och eftersom kursplanerna i dessa ämnen uppdateras behöver de kontinuerligt se över hur läromedlen överensstämmer. En av lärarna konstaterar att de i ämnet samhällskunskap ser över att de läromedel som de använder är uppdaterade och aktuella oftare än i andra ämnen, men att de årligen inventerar behoven av läromedel i alla ämnen. Av intervjuerna framkommer också att resurser avsätts för nödvändiga behov som rektorn identifierat utifrån den inventering som sker. Det framkommer också att de på skolan har tillgång till läromedel som köps in centralt i kommunen och enligt rektorn kan de få i uppdrag att se över behoven av dessa läromedel och även påverka vilka läromedel som köps in. Eftersom lärarna samplanerar, diskuterar och granskar läromedel varje vecka ser de även över de egenproducerade läromedel och material från andra läromedelskategorier kontinuerligt.

Lärarnas kvalitetssäkrings- och urvalsarbete för att tillhandahålla läromedel i de samhällsorienterande ämnena

Inom detta område granskar Skolinspektionen med vilken kvalitet lärarna i de samhällsorienterande ämnena kvalitetssäkrar och väljer läromedel. Det omfattar hur lärarna granskar att läromedlen överensstämmer med ämnets centrala innehåll och syfte och läroplanens värdegrund samt omfattar väsentliga delar av ämnet på ett sätt som skapar överblick, sammanhang och en röd tråd genom ämnesstudierna. Vidare omfattar det hur lärarna granskar läromedlen utifrån aktuell forskning och samhällsutveckling inom ämnets ramar samt läromedlets möjlighet till anpassning utifrån elevers behov och förutsättningar.

Skolinspektionen bedömer följande: Lärarna i de samhällsorienterande ämnena har i hög utsträckning ett välfungerande kvalitetssäkrings- och urvalsarbete för att tillhandahålla läromedel av god kvalitet. Skolinspektionen har inte identifierat något

utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Skolinspektionen gör denna bedömning utifrån att lärarna inför val av läromedel har ett strukturerat arbetssätt och kritiskt granskar läromedlens överensstämmelse med ämnets centrala innehåll och syfte. Lärarna granskar även kritiskt läromedlens överensstämmelse med läroplanens värdegrund. Det framkommer också att lärarna granskar läromedlens aktualitet och samstämmighet med samhällsutveckling och forskningsrön om ämnet och ämnets didaktik. Lärarna är medvetna om och tar i stor utsträckning hänsyn till läromedlens möjlighet till anpassning efter elevernas skilda behov.

Av Skolinspektionens granskning framkommer att lärarna har ett strukturerat arbetssätt inför val av läromedel och att detta även innefattar en analys av hur läromedel omfattar ämnets centrala innehåll och syfte. Av intervjuer med lärarna framgår att de veckovis har planeringsmöten tillsammans. Vid dessa möten diskuterar lärarna hur undervisningen ska läggas upp i de klasser de undervisar och delar samt diskuterar material med varandra vilket även inbegriper kvalitetssäkring och val av läromedel. Enligt rektorn är samarbete mellan lärarna något grundläggande på skolenheten, och krävs för att verksamheten ska fungera. Lärarna har även ämneskonferenser och gemensamma konferenser för utvecklingsarbete på skolenheten. Alla lärarna uppger att de väljer läromedel utifrån de behov som finns i elevgrupperna som de undervisar, för att väcka elevernas intresse och motivation, samt för att variera undervisningen. Lärarna uppger att de väljer läromedel som tillsammans omfattar det centrala innehållet och syftet i de olika ämnena samt bidrar till att eleverna ska få en överblick, förståelse och ett sammanhang i ämnesområdet, och som nämnts ovan granskar de detta kontinuerligt vid sina planeringsmöten. Enligt en av lärarna börjar de med att se vilka delar av kursplanen deras lärobok omfattar. De väljer och skapar kompletterande delar ur andra läromedelskategorier och dessa ska enligt läraren möta ämnets syfte och bidra till att fånga elevernas intresse. Lärarna uppger att de använder sig av material från olika läromedelskategorier och att dessa på olika sätt bidrar med delar av syftet och ämnesinnehållet i kursplanerna. Enligt en av lärarna saknas heltäckande läroböcker vilket gör att de som lärare får komplettera med information från andra läromedelskategorier och källor. Rektorn uppger att de på skolan har ett kunskapsfokus och att de använder kursplaner och läroplanen som ett verktyg i undervisningen. Lärarna granskar därför att läromedel utgår ifrån och omfattar kursplanen samt bidrar till att höja elevernas måluppfyllelse.

Granskningen visar även att lärarna inför val av läromedel kritiskt granskar läromedlens överensstämmelse med läroplanens värdegrund. I intervjuer framkommer att lärarna granskar läromedel så att de förmedlar de värden som läroplanen ger uttryck för. En lärare uttrycker att läroböcker i religionskunskap inte kommit lika långt i hur kvinnor framställs och ges utrymme jämfört med läroböcker i de andra samhällsorienterande ämnena, och att läromedel inte alltid är uppdaterade i sådana frågor. Det framkommer även att de har valt ett läromedel som behandlar machoideal. En annan av lärarna ger som exempel att hen väljer läromedel för att kunna lyfta och synliggöra hur olika grupper av människor porträtteras genom att välja material som skildrar en händelse ur flera olika perspektiv och från olika källor. Läraren säger även

att det viktiga är hur de lyfter frågan vilket avgör vilket läromedel de använder sig av, men att det svåra är diskussionerna som uppstår i klassrummet. Samma lärare uppger att de väljer material för att ta upp värdegrundsfrågor och aktivt diskuterar med eleverna i undervisningen. Även rektorn säger att värdegrundsfrågor är centrala i skolans verksamhet och att kapitel 1 och 2 i läroplanen ska genomsyra allt de gör. Granskning och val av läromedel utifrån värdegrund är enligt rektorn en del av detta arbete. Det är enligt rektorn till exempel viktigt att läromedlen speglar den mångfald som finns på skolan.

Det framkommer av granskningen att lärarna granskar läromedlens aktualitet och samstämmighet med samhällsutveckling och forskningsrön om ämnet och ämnets didaktik. Lärarna uppger i intervjuer att de använder sig av material ur olika läromedelskategorier och olika källor för att materialet ska vara aktuellt. Enligt lärare behöver de själva använda sig av källkritik när de granskar aktualiteten vilket de även gör genom att använda sig av flera källor när de väljer material som speglar samhällsutvecklingen. Även rektorn uppger att lärarna använder sig av flera olika läromedel för att undervisningen ska kunna följa samhällsutvecklingen, eftersom en lärobok sällan är heltäckande och täcker allt inom ämnet. Av intervjuerna framgår att man på skolenheten arbetar för att utveckla undervisningen och att lärarna kontinuerligt håller sig uppdaterade inom didaktisk forskning. Denna kunskap används även när lärarna granskar och väljer läromedel. Skolenheten samarbetar på olika sätt med Karlstads universitet och de har tid avsatt varje vecka för att utveckla verksamheten inom skolenheten, då de även tar del av forskning. Lärarna uttrycker att de förhåller sig granskande till den forskning som de tar del av genom att de funderar över hur den förhåller sig till deras egen verksamhet och till de behov som eleverna har. Enligt en av lärarna granskas även lärarhandledningar utifrån samma perspektiv, för att innehållet ska passa in på det sätt som de undervisar och utifrån syftet med undervisningen.

Av granskningen framkommer att lärarna är medvetna om och tar hänsyn till läromedlens möjlighet till anpassning till elevernas skilda behov. Det framkommer i alla intervjuer att lärarna anpassar materialet och undervisningen till eleverna och deras skilda behov. Det framgår också att skolan ligger i ett segregerat område och har många nyanlända elever. En av lärarna säger att de utifrån elevunderlaget måste anpassa undervisningen och en annan lärare uppger att det är väldigt tydligt om materialet inte fungerar eftersom eleverna talar om vad de tycker. Lärarna anpassar materialet både för att väcka elevernas intresse, variera undervisningen och för att möta elevgruppens behov. En av lärarna säger att materialets anpassningsbarhet till eleverna är det viktigaste för att undervisningen ska fungera, och att materialet måste vara lättförståeligt vilket gör att lärarna språkgranskar det. Rektorn säger att alla elever ska förstå undervisningen och att undervisningen därför behöver vara tydlig för att möta de behov som finns hos eleverna och i verksamheten. Det gör att lärarna måste samarbeta och se över vilka behov av läromedel som finns och att lärarna hjälps åt för att möta behoven. En av lärarna säger att hen väljer material för att fånga elevernas intresse och därefter bygger på med fakta. Det framkommer att det finns material på olika nivåer och av olika svårighetsgrad, samt att skolan har

tillgång till olika specialpedagogiska verktyg och att eleverna kan lyssna på texterna istället för att läsa. Lärarna samarbetar med specialpedagog och lärare i svenska som andraspråk som kan komma med synpunkter och infallsvinklar när det gäller läromedel utifrån de behov som eleverna har.

På Skolinspektionens vägnar

X Roland Fallström

X Maria Larsson

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även Ann Edvinsson och Kaiwan Adl Zarabi deltagit.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Denna granskning genomförs i 30 skolor runt om i landet, i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Västra Engelbrektsskolan i Örebro kommun ingår i denna granskning. Enligt uppgifter från rektor går 475 elever på skolenheten, varav 153 elever i årskurs 7-9. Totalt undervisar 3 lärare inom samhällsorienterande ämnen i årskurs 7-9. Lärarna inom samhällsorienterande ämnen är organiserade i ett arbetslag för årskurs 7-9.

Skolinspektionen granskade Västra Engelbrektsskolan den 21 januari 2021. Granskningen genomfördes av Ann Edvinsson, Kaiwan Adl Zarabi och Maria Larsson.

Med anledning av Covid-19 anpassar Skolinspektionen för närvarande på olika sätt vårt arbete. Den här granskningen har genomförts på distans via telefon eller videolänk utan besök på skolorna. Vi följer kontinuerligt situationen och hur den påverkar skolsystemet i olika delar av landet. Mer information finns på www.skolinspektionen.se.

Bilaga 2: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- tre enskilda intervjuer med lärare inom samhällsorienterande ämnen
- en intervju med rektor, samt
- skriftlig information som har begärts in från huvudmannen och rektorn.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från granskningen för faktakontroll.

Mer information om den tematiska kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: <https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/pagaende-inspektioner/skolors-laromedelsstrategi>

Bilaga 3: Författningsstöd

Bedömningsområde 1: Rektors strategi för kvalitetssäkring och val av läromedel i de samhällsorienterande ämnena

Författningsstöd

1 kap. 5 §, 2 kap. 9-10 §§, 4 kap. 4-7 §§ och 4 kap. 9 § skollagen (2010:800)

Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11), 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.2. Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande samt 2.8 Rektorns ansvar

Bedömningsområde 2: Lärarnas kvalitetssäkrings- och urvalsarbete för att tillhandahålla läromedel i de samhällsorienterande ämnena

Författningsstöd

1 kap. 5 §, 3 kap. 2 § och 4 kap. 9 § skollagen

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevers ansvar och inflytande samt 2.8 Rektorns ansvar
